

2. domače branje NA KLANCU I. Cankar

1) Povzemi zgodbo matere Francke!

Francka je bila rojena v revni družini. Živel je skupaj z materjo in s svojo polsestro Nežko. Mati jo je zanemarjala, medtem ko je Nežko razvajala. Ko je bila Francka stara štirinajst let, jo je mati poslala služiti k vdovi Mariševki, ki je živela v temni hiši, v kateri je imela tudi gostilno. Tam se je Francka počutila zelo osamljeno in je zato začela vse bolj pogosto sanjariti, sploh če je pogledala na podeželsko vilo in si mislila, da bi živela v njej. Ker je bila tako zamotana v svoje sanje, jo je zlahka zapeljal nek gosposki umetnik. Nekaj časa je bila z njim srečna, ko sta se srečevala sredi gozda, a ko jo je zapustil, je bila povsem strta.

Nato je odšla služiti na železniško postajo in tam je spoznala Toneta Mihova, ki je v bližnjem trgu delal kot krojač. Zaljubila se je vanj in se z njim poročila kljub zadirčnim in nevoščljivim namigovanjem nekaterih vaških žena, med katerimi je bila tudi njena mama. Še pred poroko pa je Francko obšel dvom in s Tonetom sta postajala vse bolj odtujena. Z njim je imela tri otroke – hčerko Francko in sinova Toneta in Lojzeta.

Ko se je v trg priselil nov krojač, ki je odprl trgovino in izrinil očeta Toneta iz posla, je bila družina prisiljena preseliti se na klanec – pust kraj, kamor so prihajali živeti reveži, ki jih je bilo v tistih časih vse več. Življenje je postajalo vse bolj bedno, oče Tone je globoko zabredel v alkoholizem in nikjer ni bilo dela, s katerim bi se lahko preživljali. Otroci so zato morali iti služiti. Sin Tone je odšel prvi in mati Francka ga ni videla vse dokler ni prišel domov umret. Sin Lojze je bil v šoli zelo dober in so ga poslali študirat v Ljubljano, vendar se je tam stežka prebijal, ker je tudi njega pestila revščina. Nazadnje je odšla hčerka Francka.

Hčerka se je vrnila prva in materi zaupala svojo žalostno zgodbo. Izkazalo se je, da je tudi hčerko zlorabil nek umetnik in mati se je počutila, kot da se njeno življenje ponavlja.

Lojze se je na klanec vrnil zadnji in je bil priča materini smrti.

2) Opazuj odnose znotraj družine in jih komentiraj!

Odnosi v družinah, ki jim je pripadala mati Francka, so bili za današnje čase precej čudaški, a za takratne čase verjetno niso bili tako nenormalni.

Najprej si oglejmo odnose matere Francke s svojo materjo in s svojo polsestro. Mati je ni marala, ker jo je njen oče zapustil. Francka je tako morala veliko delati, medtem ko je njena polsestra Nežka razvajeno jokala in prosila za vse, kar si je želela. Francka si ni smela privoščiti niti ene napake, sicer je bila brž tarča maminega vpitja, da je nerodna in nesposobna. To je v njej pustilo velik pečat.

A tudi v družini, kjer je Francka igrala vlogo matere, ni bilo pravih odnosov. Pravzaprav odnose vsak doživlja sam pri sebi, redkokdaj se kažejo kot vez med dvema osebama, pa še takrat so na pogled zelo »umetni«. Ker je družina večino časa razseljena, se odnosi tudi ne morejo pravilno izoblikovati.

Oče Tone ima skrbi z delom in zato se največkrat odpravi v krčmo. Razmišlja in včasih ugotovi, da ga je sram, ko pride pijan domov in se ga otroci bojijo. Morda je imel še najboljši odnos s svojim sinom Lojzetom. Silil ga je, da je bral nemške romane in ta se je počasi navadil novega jezika. Medtem sta bila Francka in Tone izvzeta.

Mati Francka se je po vseh svojih močeh trudila, da bi njeni otroci imeli dobro življenje. Zavrgla je svoj ponos in šla prosjačit v trg, da bi pomagala Lojzetu pri študiju. Z njim je šla peš do Ljubljane in sebi je trgala od ust. Ni hotela, da bi njeni otroci šli služiti drugam, hotela jih je obdržati pri sebi, prepričana, da bo vse v redu, če bodo ostali kot družina.

Menim, da ima mati Francka najbolj pristen odnos do svojih otrok. Ker je sama živela v sporu s svojo materjo in kot otrok ni nikoli vedela, kako je imeti ljubečo mater, je hotela poskrbeti, da bodo to vedeli njeni otroci. Zelo rada jih je imela, v njih je videla novo upanje in včasih je sanjerala, kako jo bodo prišli rešiti s klanca. Prepričana je bila v njihove sposobnosti in ni hotela verjeti, da si na veke vekov obsojen, če živiš na klanecu.

3) V romanu poišči opise narave, navedi mesto, kjer se nahajajo in kdo jih doživlja. Slogovno jih poimenuj!

Opisi narave se pojavljajo skozi celoten roman in se med seboj zelo razlikujejo. Prvi opis narave se pojavi, ko Francka teče za vozom. Cankar opisuje gozd z visokimi drevesi in zelenimi krošnjami, skozi katere sijajo sončni žarki. Okolje je zelo pomladno in sveže, kakršna je tudi Francka v svoji notranjosti. Na izlet je zelo dolgo čakala in nanj je gledala kot na neko spremembo, nekaj, kar bo za zmeraj spremenilo njeno življenje. Ko ji je mama podarila desetico, je v tem videla upanje, da se bo življenje vendarle spremenilo in da jo bo mama vzljubila.

Pomladen opis narave se pojavi tudi takrat, ko se Francka srečuje z umetnikom. Zopet je srečna in zato je tudi okolica prijazna, mirna.

Kasneje mirnih opisov ni več. Prevladujejo motivi kot so megla, deževje, blatnost, mraz, zima, itd. Okolica postaja vse bolj morbidna, kakor tudi notranjost Cankarjevih likov.

Cankar naravo uporablja za poudarjanje notranjega počutja svojih likov in ker se okolica obnaša kot nekakšno zrcalo notranjih občutkov oziroma ker povzroča še hujšo zagrenjenost (npr. ko se Francka sama vrača iz Ljubljane, v dežju in mrazu) ali pa spodbuja (npr. ko Francka teče za vozom in noče odnehati, pomladna okolica pa ji na nek način »pomaga«), bi lahko rekli, da je slog impresionističen.

4) Primerjaj ženski in moški svet v odnosu do družbe in komentiraj!

Pričakovali bi, da bo ženski spol veliko bolj obupan nad svetom, vendar ni tako. V romanu nad svetom največkrat obupajo moški.

Francka je po mojem mnenju najbolj trden lik v romanu. Lahko bi bila obupala že zdavnaj, pa vendar se trudi na vse mogoče načine in se oklepa zadnjih rešilnih bilk in se ne ozira na apokaliptična namigovanja drugih siromakov, da so vsi obsojeni na bedo, beraštvo in smrt. Za nobeno ceno noče obupati, prepričana je, da dokler ima svoje otroke in jim pomaga preživeti, je niti najhujša hierarhična družba ne bo mogla zatreti.

Na drugi strani so pesimisti – večinoma moški. Najprej je tu čevljar, ki živi na klanecu. Kadar je prisoten, zmeraj pove svoje mnenje, da iz klanca ni rešitve in da se je treba vdati v usodo. Francki vedno očita, da je pustila otroke oditi.

Potem je tukaj Tone, Franckin mož, ki je tudi popolnoma obupan, zato večino časa preživi v krčmi. Celo takrat, ko mu krojač iz trga ponudi delo, je preveč ponosen, da bi ga sprejel.

Družba je bila v tistem času zelo kruta, posebej za male obrtnike, ki so propadali zaradi industrializacije. A obsodil jih ni nihče, moje mnenje je, da so se obsodili sami, kakor je na koncu spoznal Lojze. Kadar gre za preživetje in ljubezen do otrok, ni časa za ponos. Tega se je dobro zavedala Francka, ki je vso svojo skrb posvečala otrokom, medtem ko se je Tone le sramoval samega sebe in obupoval, namesto da bi storil kaj koristnega. Ljudje s klanca so bili sposobni in lahko bi se rešili iz revščine, če bi le hoteli, a so se sami obsodili na propad,

prepričani, da s klanca ni rešitve. Družba je bila res kruta in neizprosna, nikakor pa se ni cel svet zarotil proti obrtnikom, kakor so mislili siromaki. Svet je pač šel v drugačno smer in s tem bi se morali sprijazniti in nadaljevati življenje, na žalost pa so trmasto vztrajali pri svoji tradiciji in se niso hoteli prilagoditi.

Po mojem mnenju so bili moški bolj obupani, ker niso imeli pravega odnosa s svojimi otroki, medtem ko so jim bile matere vdane (Francka) in so skrbele zanje, kar jim je vlivalo upanja.

5) Izberi poljuben lik in ga primerjaj s svetovnim ali slovenskim pisateljem!

Cankar je v roman Na klancu zagotovo vpletel tudi nekaj svojih lastnosti. Menim, da je najbolj podoben uspešnemu študentu Lojzetu, ki je bil pravzaprav edini, ki se je »rešil« s klanca. Čeprav konec ni popolnoma jasen, lahko sklepamo, da se je Lojze lotil dela in postal uspešen s svojimi sposobnostmi. Tik preden se je vrnil domov, je spoznal, da ga pravzaprav nihče ni obsodil na reven konec na klancu in da se je sam prepričal v to, da se vrača domov »umret«, torej obupat in se vdat v usodo.

Cankar prav tako ni bil rojen v bogati družini, a se je kljub temu spravil v šolo in postal uspešen pisatelj, zelo znan.